

Liselotte Vanheukelom

The best way to predict the future is to create it!

Circus Zonder Handen (CZH) is de sociale en inclusieve urban circusschool van Brussel, waar we actief zijn in negen kwetsbare wijken en wekelijks meer dan 800 deelnemers bereiken. Al meer dan vijftien jaar zet CZH zich in om circus voor iedereen toegankelijk te maken. 'Circus voor iedereen' was dan ook het motto, de voorwaarde en de motivatie voor Veerle Bryon, de oprichtster ervan. CZH is een stedelijke en hybride organisatie, die zich op het kruispunt van (jongeren)cultuur, jeugd, sport, circus en welzijn beweegt. We geloven in de kracht van circus en in de kracht van de participatie. Samen zijn, verbindingen aangaan, nieuwe mensen ontmoeten, gezamenlijk aan een doel werken, spelen en plezier maken, iets bijleren, zowel individueel als gezamenlijk en dat vervolgens tonen aan anderen... het zit allemaal in het CZH-recept.

Iedereen is welkom!

Kleuters kunnen vanaf vier jaar, samen met een ouder, proeven van circomotoriek om vervolgens twee jaar later door te stromen naar multicircus, waar ze geprikkeld worden door alle technieken van urban circus. Vanaf acht jaar, wanneer kinderen beter kunnen inschatten welke discipline ze verder willen verfijnen, zijn er op wekelijkse basis lessen multicircus, acrobatie, tricking, parkour of ropeskipping. Eenzelfde basisaanbod is er ook voor tieners (12-16 jaar) die pas instromen in onze wekelijkse werking of die zich graag breed blijven ontwikkelen. Jongeren en volwassenen vanaf zeventien jaar kunnen terecht in onze volwassenenlessen.

Over Liselotte Vanheukelom

De roots van Liselotte Vanheukelom (°1977) liggen in Limburg, waar ze opgroeide te midden de mooie natuur van Zelem, een dorpje tussen Diest en Herk-de Stad. Ze was lid van de KSJ en van Volleybalclub Zelem (later speelde ze ook bij VC Paal en ook nog even bij de provinciale selectie). “Vanaf mijn achttiende ging ik op kot in Leuven, probeerde een jaartje ‘pol & soc’ aan de universiteit, maar genoot op dat moment een beetje te veel van de vrijheid die het kotleven met zich meebracht. Ik koos daarna voor Sociaal Cultureel Werk, aan de Sociale Hogeschool in Brussel. Destijds was dat nog een klein en gezellig hogeschooltje in de Poststraat in Schaarbeek, inmiddels is het uitgegroeid tot Odisee. In mijn laatste jaar Sociaal Cultureel Werk wilde ik naar het buitenland en koos ik voor Nederland, een toonaangevend land als het op sociaal werk aankwam (inmiddels zijn de rollen omgekeerd). Rotterdam was de beste leerschool van mijn leven. Een havenstad met een ‘rechttoe-rechtaan’-mentaliteit, maar een peperkoekenhart. Ik bleef er na mijn studies wonen en werkte er uiteindelijk zeven jaar als jeugdwerker, straathoekwerker en trajectbegeleider voor jongeren met psychische en psychiatrische problematiek. Na een wereldreis van meer dan een jaar besloten mijn vriend en ik in 2007 dat we wel weer in België wilden wonen. Brussel was voor ons de enige optie en is sindsdien onze thuis (we kregen er drie kinderen, kochten een huis in Molenbeek en maakten nieuwe vrienden). Ik startte mijn eerste ‘Belgische’ job bij JINT, het coördinatie-orgaan voor internationaal jeugdbeleid. Daar was ik verantwoordelijk voor Europees Vrijwilligerswerk (EVS). Na vijf zeer leerrijke jaren voelde ik de drang om dichterbij de jeugd in de Brussel te werken en startte ik in 2013 bij JES vzw, als coördinator Jeugdwerk JES Brussel. Ondertussen was ik in 2009 – na de geboorte van mijn eerste kindje – beginnen boksen, één van de betere beslissingen in mijn leven. ;-) Ik boks nu al meer dan tien jaar bij de BBA (Brussels Boxing Academy) en heb daar vriendschappen voor het leven gemaakt. Naast de wekelijkse bokstraining gaan we ook stappen in de Ardennen en beklimmen we samen met tien jongeren zelfs de Toubkal in Marokko. Mijn dochter verkiest echter circus... en daardoor leerde ik de werking van Circus Zonder Handen kennen. Bovendien is de hoofdlocatie van de circusschool gehuisvest in de school waar mijn kinderen school lopen. Ik kon dus letterlijk met mijn eigen ogen elke dag de inclusieve werking van CZH bewonderen. Toen ik in 2019 de vraag kreeg of ik coördinator van Circus Zonder handen wilde worden, heb ik niet lang getwijfeld, ook al wist ik dat er wat uitdagingen op mijn weg lagen.” Liselotte schreef deze getuigenis vanuit haar functie als coördinator van CHZ. Sinds 1 februari 2021 is ze Directeur Brussel en inhoudelijk beleid bij JES vzw.

Wanneer deelnemers hun technische skills willen verdiepen, bestaat de mogelijkheid tot specialisatie. Dit gebeurt steeds in samenspraak met trainer en ouders. Deelnemers specialiseren in grondacrobatie, dynamic partner acro, chinese mast, bascule, doek, trapeze, jongleren, ropeskipping, parkour of tricking. Specialiseren kan dus, maar is geen doel op zich.

Naast een educatief aanbod in de vorm van reguliere wekelijkse lessen of initiaties, ontwikkelt Circus Zonder Handen ook sociale en artistieke projecten. Zo ontstonden projecten als 'Handlangers' of 'BXL Composé': groeitrajecten waarbij jongeren vanaf veertien jaar intensief begeleid worden op artistiek, pedagogisch, technisch en sociaal vlak.

Strategieën in functie van toegankelijkheid

Omdat we uit ervaring weten dat 'welkom zijn' zelden voldoende blijkt, ontwikkelden we vele strategieën, gebaseerd op de 7 B's van toegankelijkheid, om kinderen en jongeren én hun families volwaardig te laten participeren. We kiezen voor een gedifferentieerde prijzenpolitiek, het organiseren van laagdrempelige activiteiten in verschillende eerder kwetsbare wijken, vindplaatsgericht werken, het verzorgen van een communicatie via verschillende kanalen op maat van de diverse doelgroep, een diversiteit aan trainers, het versterken van trainers door vorming en coaching, het bouwen van ontmoetingsplaatsen tussen verschillende gemeenschappen en onze brede waaier aan samenwerkingspartners.

Het resultaat daarvan is een stedelijk circusatelier, waar een bonte mix van mensen op en naast de mat staat die met een open blik naar de samenleving kijkt en elkaar sterker maakt.

Het wegwerken van de financiële drempel is een strategie die al vanaf de beginjaren van CZH wordt doorgevoerd. Een gedifferentieerd prijzenbeleid op basis van gezamenlijk belastbaar inkomen en betaling in schijven laat ook aan de meest financieel kwetsbare families toe om niet te moeten schrappen in het vrijetijdsaanbod van hun kinderen. In de meertalige context van Brussel, waarbij bovendien niet alle huishoudens voldoende kennis hebben over of toegang hebben tot digitale communicatie, worden we uitgedaagd om inschrijvingsprocedures, tussentijdse communicatie, betalingsprocedures, ouderparticipatie activiteiten... in meerdere talen, op een begrijpelijke manier en via verschillende kanalen tegelijk te communiceren.

Met dagelijkse openingstijden op onze hoofdlocatie in Sint-Jans-Molenbeek en medewerkers die allen ook een beetje onthaalmedewerker zijn, kunnen ouders langskomen voor vragen over inschrijvingen, worden ze geïnformeerd over terugbetalingsmogelijkheden, de voortgang van hun kind... Maar evengoed komen de trainers of jongeren wat 'hangen' en vertellen ze over hun dag op school of wat ze in het weekend hebben beleefd.

Binnen het vaste team is er bovendien een medewerker ‘Wijk en Welzijn’ die, in samenwerking met andere collega’s, verschillende taken rond dit thema op zich neemt en die zorg draagt voor de gedragenheid van de verschillende acties binnen de organisatie.

Deze persoon is tevens ook het eerste aanspreekpunt voor families.

De strategie om de diversiteit op de mat ook door te voeren in een diversiteit van de trainersequipe is essentieel om kinderen en jongeren zich thuis te laten voelen. Je verbonden voelen met iemand die je achtergrond begrijpt, die dezelfde taal spreekt, die eenzelfde interesse deelt, die hetzelfde levensmotto deelt... spelen een rol in het zich veilig voelen in groep. Gezien de mix aan achtergronden in de lesgroepen, is een complementair team aan trainers dan ook noodzakelijk. We stellen onze trainersteams op een doordachte manier samen, waarbij ieders competenties het best kunnen ingezet worden.

Inclusieve en integrale aanpak

De samenwerking met partners vormt een belangrijk fundament in de wijkgerichte werking van CZH. We beschikken over een breed netwerk van partnerorganisaties die verankerd zijn in de wijk. Dit zijn scholen, Brede Scholen, gemeenschapscentra, Initiatieven Buitenschoolse Opvang (IBO), jeugdwerkingen en jeugddiensten. Allemaal spelen ze een cruciale rol in onze werking: van infrastructuur over toeleiding van kinderen tot persoonlijke begeleiding van families. Op die manier werken we samen aan een integrale aanpak voor de deelnemers.

Deze integrale aanpak is nodig om de talenten van alle Brusselse kinderen en jongeren te ontdekken en te versterken. Het liefst zou ik niet hoeven spreken over “sociaal sportieve praktijken”, want alle sportieve, culturele, politieke... praktijken zouden ook sociaal moeten zijn.

Maar tussen noodzaak en wenselijkheid ligt de realiteit.

Dat kruispunt-werken situeert zich ook op het vlak van erkenning en subsidies. Sowieso wordt elke Brusselse organisatie geconfronteerd met een gediversifieerd institutioneel landschap (de bevoegdheden van de Gemeenschap, Gewest, Gemeente, Federaal...). Je weg hierin vinden vergt vaak een strategische behendigheid én drive van de piloot en zijn crew. We worden hierin, soms willens nillens, voortdurend getraind.

Maar ongeacht deze Brusselse realiteit heeft iedere organisatie nood aan ademruimte om te kunnen bouwen, om duurzaam te kunnen werken, om je impact te vergroten om jezelf te professionaliseren. Je kan niet jaren blijven jongleren met 18 jaarlijkse projectsubsidies en bijhorende dossiers waarbij de planlast tussen een dossier van 1.000 EUR soms weinig verschilt van eentje van 50.000 EUR.

Voor structurele subsidies kunnen we gelukkig sinds enkele jaren op drie overheden

rekenen. Deze cocreatie (want wij zijn allerm minst een volledig gesubsidieerde organisatie) maakt dat je als sociaal sportieve praktijk een basisstructuur kan installeren waarop je kan bouwen. Want er is geen businessmodel te zetten op families in een financieel kwetsbare situatie. De erkenning die een overheid daaraan geeft, zowel financieel als inhoudelijk is essentieel voor organisaties als de onze. Ik ben dan ook blij dat in het nieuwe circusdecreet, wat sinds 1 maart 2019 van kracht is en waar wij onder vallen, één van de criteria waarop je beleidsplan werd beoordeeld “het bereiken van een breed en diverse doelgroep” was. De commissie die ons beleidsplan beoordeelde heeft ons in haar commentaar ook gefeliciteerd met onze inclusieve werking.

Dat zijn positieve signalen. En dat bevestigt dat er, volgens mij althans, maar één weg is, en dat is de inclusieve weg. Als organisatie kan je wat mij betreft je ogen niet sluiten voor de maatschappelijke uitdagingen waar de inwoners van Brussel voor staan en net daarom wil CZH vanuit onze eigen expertise hierin een gedeelde verantwoordelijkheid opnemen. En bouwen we, samen met vele anderen, aan onze stad. The best way to predict the future is to create it!

*De afbeelding op de rechterpagina bevindt zich op het rolluik achter de portretschets van Liselotte op pag. 484
(zie ook de toelichting op pag. 14).*